

POSTANOWIENIE

25 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 25 lipca 2023 r. w Warszawie,

zażalenia A.P., E.P., J.W., D.S., M.W. i E.W.

na wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z 26 sierpnia 2022 r., XXVII Ca 3122/21,

w sprawie z powództwa A.P., E.P., J.W., D.S., M.W. i E.W.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie Mazowieckiemu

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie wyrokiem z dnia 31 maja 2021 r. uwzględnił powództwo o zapłatę wniesione przez powódki A.P., E.P., J.W., D.S., M.W. i E.W. przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie Mazowieckiemu. Ustalił, że powódki są spadkobierczyniami właścicieli nieruchomości położonej na terenie Warszawy, którzy utracili jej własność w wyniku wejścia w życie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy (dalej: dekret o gruntach warszawskich), w tym gruntu oznaczonego w orzeczeniu Prezydium Rady Narodowej w Warszawie z dnia 31 marca 1972 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Warszawie decyzją z dnia 24 kwietnia 2013 r. stwierdziło nieważność tego orzeczenia. W ocenie Sądu Rejonowego przemawiało to za stwierdzeniem, że poprzednicy prawni powódek zostali pozbawieni swoich praw w sposób bezprawny, co uzasadniało odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa. Sąd Rejonowy ustalił wartość wskazanej wyżej nieruchomości na kwotę 129 000 zł i uwzględniając wysokość udziałów powódek zasądził na ich rzecz kwoty wskazane w wyroku z dnia 31 maja 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, po rozpoznaniu apelacji pozwanego, wyrokiem z dnia 26 sierpnia 2022 r. uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Podstawą wydania orzeczenia kasatoryjnego przez Sąd drugiej instancji było stwierdzenie, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy. Sąd Okręgowy wskazał, że decyzja nadzorca stwierdzająca nieważność decyzji z dnia 31 marca 1972 r., wydana z naruszeniem przepisów dekretu o gruntach warszawskich, przesądza jedynie o bezprawności tej decyzji. Nie przesądza natomiast o istnieniu szkody oraz związku przyczynowym między wydaniem bezprawnej decyzji a szkodą. Sąd Okręgowy stwierdził, że z uzasadnienia decyzji nadzorczej wynika, iż nieważność decyzji administracyjnej o odmowie ustanowienia użytkowania wieczystego na podstawie art. 7 ust. 1 dekretu o gruntach warszawskich stwierdzono z powodu niewyjaśnienia, czy korzystanie z gruntu przez właściciela da się pogodzić z przeznaczeniem gruntu

według planu zagospodarowania przestrzennego, obowiązującego w dniu wydania tej decyzji. W jego ocenie Sąd Rejonowy badając przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej powinien ustalić, czy prawidłowe rozpoznanie wniosku o ustanowienie użytkowania wieczystego również doprowadziłoby do odmowy ustanowienia tego prawa. Nie dokonując tej oceny Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, a konieczność rozpoznania sprawy w tym zakresie uzasadniała wydanie wyroku kasatoryjnego na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Okręgowy wskazał również, że w rozpoznawanej sprawie postępowanie administracyjne w przedmiocie wniosku o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego nie zostało zakończone. Brak decyzji administracyjnej w tym zakresie stanowi w jego ocenie przeszkodę w ustaleniu szkody i związku przyczynowego.

W zażaleniu powódek na wyrok Sądu drugiej instancji zarzucono naruszenie art. 160 k.p.a. w zw. z art. 361 i art. 363 k.c. oraz art. 41 ust. 2 i art. 77 ust. 1 Konstytucji, a także naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. i art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze utrwalone jest stanowisko, że w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, toczącym się na skutek zażalenia na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, kognicja Sądu Najwyższego ogranicza się do zbadania czy zostały naruszone przepisy postępowania określające podstawy uchylenia przez sąd drugiej instancji zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy sąd rozstrzygnął nie o tym, co było przedmiotem sprawy, zaniechał w ogóle zbadania materialnej podstawy żądania, pominął całkowicie merytoryczne zarzuty zgłoszone przez stronę, rozstrzygnął o żądaniu powoda na innej podstawie faktycznej niż zgłoszona w pozwie, nie rozważył zarzutów pozwanego dotyczących kwestii faktycznych lub prawnych rzutujących na zasadność roszczenia powoda.

Uwzględniając powyższe należało przyjąć, że w zażaleniu zasadnie zarzucono naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. Sąd pierwszej instancji wydał bowiem wyrok uwzględniający powództwo po dokonaniu ustaleń dotyczących stanu

prawnego nieruchomości objętej wnioskiem o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego, jej wartości oraz przebiegu postępowań administracyjnych prowadzonych po złożeniu wniosku dekretowego. Na podstawie wyników postępowania dowodowego uznał, że zachodzą przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego. To rozstrzygnięcie odpowiadało zatem pojęciu rozpoznania istoty sprawy. Odmienne ocena prawna Sądu drugiej instancji co do istnienia części przesłanek odpowiedzialności pozwanego nie uzasadniała zastosowania art. 386 § 4 k.p.c. Sąd drugiej instancji rozpoznający apelację jest sądem *meriti*. Sąd Okręgowy w ramach toczącego się przed nim postępowania mógł zatem dokonać czynności procesowych, które zgodnie z jego oceną prawną, odmienną od stanowiska Sądu pierwszej instancji, były konieczne do dokonania oceny zasadności powództwa.

Z tych względów zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

sp

[ał]